

МИКОЛА СОЛОВЕЙ,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(Україна, Хмельницький, Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти)*

MYKOLA SOLOVEI,

*candidate of pedagogical sciences, associate professor
(Ukraine, Khmelnytsky, Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education)*

orcid.org/0000-0001-5520-7111

Практика формування програм і навчального плану курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників

The Practice of Formation of Programs and Curricula for Advanced Training Courses for Teachers

У статті проаналізовано роботу Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти щодо розробки освітніх програм і навчальних планів курсів підвищення кваліфікації й 2010–2015 рр. описано основні складові цього процесу, який включає: визначення цілей, стандартів, аналіз кваліфікаційних характеристик, побудову змістовних ліній програм, розробку навчальних планів і заходів щодо їх реалізації.

Ключові слова: *Кваліфікаційна характеристика, програма, навчальний план, робочий навчальний план*

The article analyzes the practice of the Khmelnytskyi regional institute of postgraduate pedagogical education in terms of forming the curricula of advanced training courses (2010-2015).

The basis for the development are qualification characteristics. In accordance with their structure, we design the main directions of programs and their components: social, humanitarian, psychological and methodological. Each component has a dynamic knowledge system in accordance with the content of core competencies. On their basis, we develop programs, training courses, trainings and seminars. Their relevance is determined by the trends in state educational policy and the level of development of science. Next, we form a general curriculum. The curriculum has a modular structure and is designed for 216 (144 academic) hours or 6 (six) credits.

The curricula are differentiated: for specialists, specialists in the second, first and higher categories. Developed programs for distance learning and special courses for teachers who teach two or more subjects.

Programs and curricula consist of four modules: humanitarian, psycho-pedagogical, special (methodical) and diagnostic. The humanitarian module includes issues of philosophy, law and the sociology of education. The psychological and pedagogical module includes questions of pedagogical innovation and age psychology. The module of special preparation corresponds to a certain branch of knowledge and methods of teaching the academic disciplines at school. More than 70 modules have been developed, which include directions: pre-school and primary education, as well as methods for studying literature, languages, history, mathematics, physics, chemistry, biology and other disciplines. The diagnostic module includes questions concerning the study of the level of preparation of the listener.

Based on the general curriculum and structure of the courses, we develop a working curriculum. The work plan lists the number of lectures, seminars, practical, as well as the number of hours for independent study of disciplines and additional hours. The number of hours of the curriculum increases due to the division of groups, the verification of independent work, projects, coursework, etc.

The working curriculum serves as the basis for the development of a common balance of hours, individual plans and training loads of teachers, budget courses, the wage fund.

Programs and curricula are considered by us as a necessary internal standard for advanced training courses

In the process of analyzing the work of the Institute, it is established that the preparation of programs and curricula is a long process. In their development, employees of departments, methodologists and teachers of schools are engaged. The cycle of works includes: preparation of qualifying characteristics, construction of substantial lines of programs, curricula and their variations.

Key words: *Qualification characteristics, programs, curriculum, working curriculum.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах становлення нової української школи підвищення кваліфікації розглядається як шлях: « ...навчання впродовж життя, неперервного професійного зростання через спілкування, обмін досвідом у професійних спільнотах та

впровадження нових підходів до організації співпраці на шкільному чи міжшкільному рівні»[5, с.22]. Передбачається урізноманітнення видів навчання підвищення кваліфікації, а саме: літні школи, тренінги, конференції, семінари-практикуми, майстер класи, курси, професійне навчання спільнот, самоосвіта та ін. У цьому ключі, на нашу думку, важливо врахувати всі підходи щодо підвищення кваліфікації (ПК) і професійного зростання сучасного вчителя, які склалися у наявній системі. Одним зі складових елементів цієї системи є курси ПК як частина атестаційного циклу педагогічних працівників. Це наймасовіша форма професійного зростання, що традиційно розвивалась у досліджуваний період.

Аналіз досліджень і публікацій... В контексті заявленої теми цікавими для нас будуть дослідження Завалевського Ю.[1], Мірошник С.[3], Олійника В.[6], та інших щодо особливостей підготовки сучасного конкурентоспроможного вчителя. сучасні підходи його професійного розвитку шляхи і тенденції модернізації післядипломної педагогічної освіти.

Основними джерелами аналізу проблеми були освітні програми, навчальні плани, документи, що стосувалися організації навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації в досліджуваний період.

Формулювання цілей статті... У пропонованій статті розглядаємо практику формування навчальних планів і програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників, які склалися у практиці Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти у 2010-2016рр.

Виклад основного матеріалу... Розробка навчальних планів і програм підвищення кваліфікації здійснювалися відповідно до методичних рекомендацій щодо складових галузевих стандартів вищої освіти [4]. Зі структурно-логічної точки зору цей процес включає аналіз державних (визначення мети й завдання освіти) і галузевих стандартів щодо підготовки фахівців відповідного рівня (цілі підготовки, освітньо-кваліфікаційні характеристики, нормативні терміни і зміст навчання) та стандартів вищого навчального закладу (перелік напрямів підвищення кваліфікації, навчальні плани й програми тощо).

В умовах виробничої (педагогічної) діяльності за основу розробки програм (ОПП) і навчальних планів підвищення кваліфікації (НПк) ми брали кваліфікаційні характеристики, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України. Кваліфікаційні характеристики (КХ) сучасного педагога включають три розділи: «Завдання та обов'язки», «Повинен знати» і «Кваліфікаційні вимоги». Окрім того, цей документ зазначає, що в характеристиках посад педагогічного працівника мають бути відображені його компетентності: професійна, інформаційна, комунікативна, правова.

В узагальненому вигляді кваліфікаційні вимоги до вчителя ми розглядаємо як систему компетентностей у формі знань і вмінь (таблиця 1).

Таблиця 1

Структура кваліфікаційної характеристики вчителя загальноосвітнього навчального закладу за основними компетентностями

Повинен знати	Повинен уміти
Професійна компетентність	
Основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних, методичних та організаційних завдань; педагогіку, психологію, вікову фізіологію, шкільну гігієну; методику викладання предмета й сучасні педагогічні технології навчання; вимоги до оснащення кабінетів, інших місць проведення занять; засоби навчання та їх дидактичні особливості, методику виховної роботи.	Організувати та планувати освітній процес. Здійснювати навчання та виховання учнів з урахуванням психологічних та фізіологічних особливостей їх розвитку і специфіки навчального предмета. Використовувати різноманітні форми, прийоми та методи навчання; проводити індивідуальні заняття з учнями, організувати та контролювати їх самостійну роботу; забезпечувати в ході освітнього процесу соціалізацію, виховання й формування загальної культури особистості. Здійснювати контроль якості знань учнів.
Інформаційна компетентність	
Базові основи в галузі інформатики й сучасних інформаційно-комунікативних технологій;	Використовувати сучасні комп'ютерні технології, здійснювати контрольню-оцінювальну діяльність у навчальному процесі з використанням інформаційно-

основи роботи з комп'ютером (текстовий редактор, електронні таблиці, електронна пошта, браузер, мультимедійне обладнання, хмарні технології).	комунікативних технологій.
Комунікативна компетентність	
Теоретичні аспекти процесу спілкування; закономірності спілкування і взаємодії людей у групах, у міжгрупових відносинах; особливості професійного спілкування вчителя.	Організувати взаємодію учнів між собою під час уроків і позакласних заходів; аналізувати педагогічні ситуації; виокремлювати прийоми педагогічної взаємодії. Підтримувати зв'язки з батьками, надавати їм консультативну допомогу з питань освіти, психічного і фізичного розвитку. Володіти грамотним усним і писемним діловим мовленням, професійним етикетом.
Правова компетентність	
Конституцію України, Закони України, акти Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, накази та розпорядження Міністерства освіти і науки України; Декларацію прав людини, Конвенцію ООН про права дитини, інші законодавчі та нормативно-правові документи й документи з питань навчання і виховання дітей та молоді; трудове законодавство України.	Вибудовувати професійну діяльність на основі сучасних нормативно-правових документів у системі освіти України. Дотримуватись педагогічної етики, поважати гідність дітей, учнів, захищати їх від будь-яких форм психічного й фізичного насильства.

Водночас зазначимо, що структура базових компетентностей є складнішою. В аналітичному звіті щодо дослідження кваліфікаційних вимог до професійної діяльності педагогічних працівників Г. Єльнікова [2] подає детальний аналіз професійно-кваліфікаційної характеристики вчителя і виділяє: фахову (професійну), соціальну, загальнокультурну, здоров'язберігаючу, громадянську, інформаційну компетентності. Кожна з них характеризується певними ознаками. Так, наприклад, професійна компетентність вчителя природничо-математичних дисциплін [2, с. 73-76] проявляється в загальних та спеціальних фахових складових, які включають функціональні, когнітивні, діяльнісні, соціально-особистісні та результативні компоненти. І це доцільно враховувати на рівні розробки освітніх програм, конкретизуючи зміст у навчальних планах і робочих програмах.

Відповідно до змісту основних компетентностей учителя проектуємо складові, які розкривають сутність освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації, розробляємо загальну структуру освітніх програм, визначаємо основні змістовні напрями та орієнтовний максимальний час на їх вивчення. Основними елементами є суспільно-гуманітарний, професійно-практичний, психолого-педагогічний, методичний (фаховий) напрями. Їх зміст розкривають теми і спецкурси, актуальність яких визначається тенденціями розвитку суспільства та відповідної галузі науки (таблиці 2, 3, 4).

Таблиця 2

Основні напрями освітньо-професійних програм за кваліфікаційними вимогами

№ з/п	Назви компетентностей	Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Назва та шифр напрямку
1	Професійна	Наукові фахові знання, знання педагогічної та вікової психології, педагогіки й сучасних методик викладання відповідних педагогічних дисциплін, педагогічних технологій.	Професійний: методичний (ПМ) і педагогічний (ПП)
2	Комунікативна	Теоретичні аспекти психології спілкування, закономірності спілкування і взаємодії людей.	Професійний: психолого-педагогічний (СП-2)

3	Інформаційна	Знання інформатики та сучасних інформаційно-комунікативних технологій.	Професійний: інформаційно-комунікативний (ПІ-3)
4	Правова	Знання законодавства у сфері освіти.	Суспільно-гуманітарний (СГ-4)

Таблиця 3

Фрагмент проектування змісту програм та навчальних дисциплін професійного спрямування

Напря́м	Шифр	Зміст		Орієнтовна назва навчального курсу, теми
		знань	умінь	
Професійний: психолого-педагогічний	П(ПП)	Наукові фахові знання, знання педагогічної і вікової психології, педагогіки та сучасних педагогічних технологій.	Здійснювати навчання та виховання учнів з урахуванням психологічних та фізіологічних особливостей їх розвитку і специфіки навчального предмета;...	Педагогічна інноватика. Психолого-фізіологічні особливості розвитку сучасного учня.
Професійний: соціально-психологічний	П(СПс)	Психологія спілкування, закономірності спілкування й взаємодії людей.	Організувати взаємодію учнів між собою під час уроків і позакласних заходів; аналізувати педагогічні ситуації; забезпечувати в ході освітнього процесу соціалізацію, виховання й формування загальної культури особистості;...	Комунікативний простір сучасного учня. Соціалізація особистості: культурологічний аспект.
Професійний: методичний	П(М)	Наукові фахові знання, знання сучасних методик викладання.	Використовувати різноманітні форми, прийоми і методи навчання; ...	Сучасна методика (за назвою фаху).
Професійний: інформаційно-комунікативний	П(ІК)	Знання в галузі інформатики й сучасних інформаційно-комунікативних технологій.	Використовувати сучасні комп'ютерні технології;...	Цифрова культура вчителя.

Таблиця 4

Напрями навчального плану та орієнтовний час на їх вивчення

№ з/п	Основні напрями підготовки	Шифр напрямку	Кількість годин		
			Всього	Аудит.	Самост. робота (год.)
1	Суспільно-гуманітарний	СГ-4	20	12	7
2	Психолого-педагогічний	ПС-2	38	22	16
3	Професійно-методичний	ПМ-1	125	82	43
4	ІКТ. Цифрова культура вчителя	ПІ-3	26	20	6
Разом			216	144	72

На основі змісту напрямів освітніх програм розробляємо загальну структуру навчального плану. За рекомендаціями Міністерства освіти і науки України він поділений на модулі й складається з інваріантної (нормативної) та варіативної частин. Зміст інваріантної (нормативної) частини й діагностико-аналітичного модуля відповідає Типовим навчальним планам і програмам Міністерства освіти і науки України [7] і за назвами співпадає з основними напрямами підготовки.

Загальна частина навчального плану формується на основі вимог Міністерства освіти і науки та пропозицій ректорату, кафедр, інших учасників навчального процесу й моделюється у формі робочої таблиці (таблиця 5).

Зміст суспільно-гуманітарного напрямку розкривають дисципліни, актуальність яких визначається сучасними тенденціями розвитку суспільства, його гуманітарно-правових засад, філософії і соціології освіти.

Професійна і практична підготовка представлені тематикою психолого-педагогічного (ПС) та фахового (методичного) спрямування (ПМ). У проектуванні змісту фахового компонента підвищення кваліфікації враховували також вимоги Державного стандарту початкової освіти і Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. За таких обставин навчальний план цього модуля складається окремо для кожної категорії слухачів і включає наукові фахові знання, знання сучасних методик викладання.

Складові варіативної частини визначаються кафедрами і включають спецкурси та факультативи політологічної, культурологічної, історичної, правової, соціологічної, краєзнавчої, духовно-моральної, фахової тематики, залежать від фаху слухачів, рекомендацій державних органів управління освітою, ректорату. Значний вплив на формування варіативної складової має динаміка державної політики у сфері освіти та побажання слухачів. Із 2012 р. в інституті діє система моніторингових спостережень за діяльністю учасників освітнього процесу на курсах, що й забезпечує слухачам об'єктивні умови для впливу на формування змісту навчання.

Таблиця 5

Навчальний план підвищення кваліфікації педагогічних працівників
(загальна частина)

№ з/п	Перелік спецкурсів і навчальних дисциплін	Кредит и ECTS	Навчальний час (год.)		Самост. робота (год.)
			Всього	Акад.	
Модуль 1. Соціально-гуманітарна підготовка					
Інваріантна частина					
1.1	Філософія освіти		4	2	2
1.2	Правове забезпечення освіти, соціального захисту дітей		4	2	2
1.3	Основи безпеки життєдіяльності		4	2	2
Варіативна частина					
Спецкурси з інноваційних програм			7	6	1
Модульний контроль			1	1	
Всього		0.6	20	13	7
Модуль 2. Професійна та практична підготовка (психологія і педагогіка)					
інваріантна частина					
2.1	Педагогічна інноватика		13	8	5
2.2	Сучасна педагогічна психологія		13	8	5
Варіативна частина					

Спецкурси з інноваційних програм		11	6	5
Модульний контроль		1	1	
Всього				
Модуль 3. Професійна та практична підготовка (методика викладання)				
інваріантна частина				
3.1	Сучасна методика предмета	92	48	44
3.2	Сучасний стан розвитку науки	2	2	
3.3	ІКТ «Цифрова культура»	26	20	6
3.4	Педагогічна практика	16	16	
	Всього	4.5	162	102
Варіативна частина				
	Спецкурси з фахових методик	14	14	
	дульний контроль			
	Всього	0.7	27	22
Модуль 4. Діагностико-аналітичний				
3.1	Настановне заняття	2	2	
3.2	Вхідне діагностування	1		
3.3	Вихідне діагностування	2	2	
3.4	Підсумкова конференція	2	2	
	Всього	0.2	7	7
	Разом	6	216	144
				72

Навчальні плани диференційовані залежно від формату курсів: для спеціалістів і спеціалістів II категорії, спеціалістів I категорії, спеціалістів вищої категорії (таблиця 6). Запроваджено також курси з інтегрованих предметів, курси за дистанційною формою навчання, заочні. Для педагогічних працівників, які викладають предмети не за фахом, запроваджено спеціалізацію.

Таблиця 6

Диференційна структура навчального плану підвищення кваліфікації відповідно до формату курсів (за основними модулями) прим.

Назва модулів	Формат курсів						
	Спеціаліст II категорії	Спеціаліст I категорії	Спеціаліст вищої категорії	Інтегровані два предмети	Спеціалізація	Заочні	Дистанційне
Модуль 1. Соціально-гуманітарна підготовка	13	13	13	13		6	6
Модульний контроль	1	1	1	1		-	-
Модуль 2. Професійна (психолого-педагогічна) підготовка	23	19	13	13		8	6
Модульний контроль	1	1	1	1		-	-
Модуль 3. Професійна (методична за фахом) підготовка	101	69	39	75	32	16	8
Модульний контроль	1	1	1	1	1	-	-
Модуль 4. Діагностико-аналітичний	7	7	7	7	4	6	4
Всього годин	144	108	72	108	36	36	24
Самостійна робота	72	108	108	108	180	180	192
Разом годин	216	216	216	216	216	216	216

Відповідно до загального навчального плану, формату курсів і фаху розробляється робочий навчальний план для різних категорій педагогічних працівників: керівників, вихователів дошкільних навчальних закладів, учителів початкової школи, вчителів загальноосвітніх предметів основної та середньої школи.

За зовнішніми ознаками він подібний до загального навчального плану й складається з детального навчально-тематичного плану відповідно до формату й фаху курсів із деталізацією

змісту інваріантної та варіативної складових, із зазначенням форм занять, кількості академічних годин.

До робочого навчального плану вносимо також додаткові години, які утворюються відповідно до наказу МОН України № 450 від 07.08.2002 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи». Кількість годин збільшується за рахунок: перевірки модульних контрольних робіт, які виконуються під час аудиторних занять; перевірки робіт, передбачених навчальним планом, що виконуються самостійно; перевірки й рецензування курсових робіт і проектів, у зв'язку з поділом груп під час проведення занять з інформаційно-комунікативних технологій та педагогічної практики й, відповідно, зростає в залежності від тривалості курсів (таблиця 7).

Таблиця 7

Зведені дані щодо додаткової кількості годин за форматом курсів

№ з/п	Тривалість курсів	Ауд. год. за навч. планом	Додаткові год. у зв'язку з		Позаауд.	Разом дод. год.
			поділом (ІКТ+ пед. практ.)	конф. з обм. досв.		
1	4 тижні	144	(16+8)=24	(2+2+2)=6	52	82
2	3 тижні	108	(6+4) = 10	(2+2+2)=6	52	68/72
3	2 тижні	75	(6+4)=10	(2+2+2)=6	52	68

Таким чином, робочий навчальний план є основою для розробки індивідуальних планів, програм, змісту, форм і методів навчальної діяльності, розрахунку балансу навчального часу, індивідуального навантаження викладачів, розробки їх індивідуальних планів, бюджету курсів, фонду оплати праці тощо. Покажемо це на прикладі професійного методичного(фахового) модуля у фрагменті матриці складових робочого навчального плану 2012–2013 рр. (таблиці 8, 9).

Таблиця 8

Матриця робочого навчального плану (тривалість курсу 144 акад. год.)

Назва теми	Навчальний час				Сам. роб.	Всього годин	Прим.2
	лекції.	Семін.	Практ.	контр.			
Модуль 1. Суспільно-гуманітарний (СГ)							
Модуль 2. Психолого-педагогічний (ПСП)							
Модуль 2. Професійний методичний (ПМ)							
Інваріантна складова							
Сучасна методика предмета	10	38			44	92	
Сучасний стан науки	2					2	
Педагогічна практика		8	8			16	
ІКТ викладання за фахом	2		18		6	26	
Варіативна складова							
Спецкурси прим.1		14				14	
Модульний контроль							
Всього год.	14	30	26	1	50	121	
Додаткові год					12	12	
Разом	14	30	26	1	62	136	

Прим.1 Час на вивчення спецкурсів та їх тематика визначаються кафедрою. Спецкурс з інклюзивної освіти є обов'язковим для всіх категорій слухачів і відображає психолого-педагогічний і фаховий контекст.

Прим.2 Як правило, в робочих варіантах тут зазначається прізвище викладача.

За робочим навчальним планом спільними для всіх слухачів є дисципліни суспільно-гуманітарного (СГ) і психолого-педагогічного (ПСП) модулів. Суспільно-гуманітарний модуль включає питання сучасної філософії та соціології освіти, правових основ освіти, охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу, охорони дитинства. Професійна і практична підготовка представлена тематикою психолого-педагогічного (ПС) та фахового (методичного) (ПМ) спрямування. Зміст дисциплін психолого-педагогічного модуля (ПС-2) визначають педагогічна інноватика, педагогічна психологія та відповідні спецкурси з інноваційних психолого-педагогічних програм. Фахова, або методична, складова (ПМ-1) орієнтована на розкриття змісту сучасної науки за

відповідною галуззю знань (дошкільна освіта, початкова освіта, література, мова, історія, математика тощо) та сучасної методики вивчення навчальної дисципліни в школі, технології моніторингу якості освіти й методичних основ оцінювання навчальних досягнень учнів, проектної діяльності у навчально-виховному процесі, складних питань викладання предмета тощо.

Професійний (методичний) модуль підвищення кваліфікації відповідає певному напрямку фахової підготовки і формату курсів. Тому на практиці маємо десятки робочих навчальних планів. Зокрема, за умовами ліцензування у 2010–2015 рр. кафедрами інституту розроблено понад 70 фахових компонентів навчальних планів підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У підвищенні кваліфікації з фаху виокремлюємо зміст питань інформаційно-комунікативної підготовки та цифрової культури. Це динамічний напрям, зміст якого змінюється, доповнюється новою інформацією та технологічними нововведеннями. З 2012 р. у навчальні плани цей компонент введений як складова фахової підготовки та є спільним для всіх слухачів

У змісті діагностично-аналітичного модуля реалізуються завдання модульного контролю, вхідного й вихідного діагностування. Тести для підсумкового контролю (вихідне діагностування) завдання для самостійної роботи мають фахову спрямованість і відповідну варіативність.

Висновки... Отже, розробка змісту освітніх програм і навчальних планів – це тривалий процес, який ґрунтується на відповідних теоретичних роботах, нормативно-правових документах, методичних рекомендаціях Міністерства освіти і науки України, кафедр інституту, побажань слухачів курсів. Загальний цикл формування змісту включає аналіз кваліфікаційних характеристик, побудову змістовних освітніх ліній і змісту програм, формування навчальних планів та їх варіацій, складання робочого навчального плану. Освітні програми і навчальний план є динамічними величинами, які змінюються в залежності від стратегії розвитку освіти, стандартів освіти. В умовах модернізації освіти, реалізації концепції нової української школи це напрям роботи потребує постійної уваги, науково-методичного супроводу та оновлення.

Таблиця 9

Діагностико-аналітичний модуль

Назва теми	Навчальний час				Самостійна роб.	Всього годин	Примітка2
	лекц.	семін.	практ.	контр.			
Модуль 3. Діагностико-аналітичний							
Настановне заняття			1			1	
Вхідне діагностування				2		2	
Вихідне діагностування				2		2	
Конференція з обміну досвідом		2				2	
Додаткові години							

Список використаних джерел і літератури /References:

1.Завалевський Ю.І. Особливості конкурентоспроможного сучасного вчителя. *Народна освіта*. Електронне фахове видання №3(27) 2015. Режим доступу: narodnaosvita.riev.ua/page_id4456 / Zavalevs'kyu Y.I. Osoblyvosti konkurentospromozhnoho suchasnoho vchytelya (Features of a Competitive Modern Teacher). *National Education*. Electronic professional edition №3 (27) 2015. Mode of access: narodnaosvita.riev, ua / page_id4456 / [in Ukrainian].

2. Кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників. Аналітичний звіт за результатами дослідження з освітньої політики. У двох книгах. Кн.1. / Під заг ред. Г.В.Єльнікової. Київ-Черкаси, 2010. 128с. / Kvalifikatsiyni vymohy do profesiynoyi diyal'nosti pedahohichnykh pratsivnykiv. Analitychnyy zvit za rezul'tatamy doslidzhennya z osvith'oi polityky. U dvokh knyakh. Kn.1. / Pid zah red. H.V.Yel'nikovoyi. (Qualification Requirements for Professional Activity of Pedagogical Workers. An Analytical Report on the Results of an Educational Policy Study. In Two Books.). - Kyiv-Cherkassy, 2010. 128p. [in Ukrainian].

3.Мірошник С.І. Професійний розвиток педагога: сучасні підходи. *Народна освіта*. Електронне фахове видання №2(29) 2016р. Режим доступу: narodnaosvita.riev.ua/page_id4456/ Miroshnyk S.I. Profesiynnyu rozvytok pedahoha: suchasni pidkhody (*Professional Development of the Teacher: Modern Approaches*). *Popular education*. Electronic professional edition №2 (29) 2016. Access mode: narodnaosvita.riev, ua / page_id4456 / [in Ukrainian].

4.Методичні рекомендації з розроблення галузевих стандартів вищої освіти: компетентісний підхід: Укладачі: В.Л. Гуло, К.М.Левківський, Л.О.Котоловець та інші. Київ, 2013 92с. / Metodychni rekomendacii z rozroblenia galuzevykh standartiv vychoi osvity: kompetentisnyi pidcyig. Ukladachi: V.L.Gulo, K.M.Levkivsiakij, L.O.Kotolovectainchi (*Methodical Recommendations for the Development of Industry Standards for Higher Education: Competence Approach*: Authors: VL Gulu, K.M.Levkivskyu, L.O.Kotolovets and others), Institute of Innovative Technology and Education Science of Ukraine. Kyiv, 2013 92 s. [in Ukrainian].

5. Нова Українська школа: основи стандарту освіти./ за заг. ред. Мирослави Товкало. Львів, 2016. 64с. / Nova Ukrayinska shkola: osnovy standartu osvity./ za zah. red. Myroslavy Tovkalo (*New Ukrainian School: Fundamentals of the Standard of Education*), Lviv, 2016. 64s. [in Ukrainian].

6. Олійник В. Гравіт В. Проблеми модернізації освітньої діяльності у вищих навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти України./ В. Олійник, В.Гравіт. *Післядипломна освіта України* №1, 2012 (20) – с. 15-175. Oleynik V. Gravit. V. Problemy modernizacii osvitnoi diialnosti u vyschych zakladach pisliadiplomnoi osviny (*Problems of Modernization of Educational Activities in Higher Education Postgraduate Education of Ukraine*), Postgraduate Education Ukraine №1, 2012 (20). p. 15-17. [in Ukrainian].

7. Типові навчальні плани та анотовані програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи загальної середньої освіти (методичні рекомендації / За загальною редакцією Л.І.Даниленко. К.; Логос, 2005. 60с. / Турові navchalni plany ta anotovani program pidvychnia kvalifikacii pedagogicynych pracivnyziv (*Common Curriculum and Training Programs Annotated Teaching Staff of General Secondary Education (Guidelines / Under the General Editorship L.I.Danylenko)*, K.: Logos, 2005. 60 s. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «10» жовтня 2017 р.
Стаття прийнята до друку: «30» жовтня 2017 р.

Рецензенти:

Берека В. – доктор педагогічних наук, професор
Галус О. – доктор педагогічних наук, професор

Соловей Микола – проректор з навчальної роботи Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: nikolosolovey@gmail.com

Solovei Mykola – prorector for educational work of Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, candidate of pedagogical sciences, assistant professor, e-mail: nikolosolovey@gmail.com

Цитуйте цю статтю як:

Соловей М. Практика формування програм і навчального плану курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 137–145.

Cite this article as:

Solovei M. The Practice of Formation of Programs and Curricula for Advanced Training Courses for Teachers. *Pedagogical Discourse*. 2017. Issue 23. pp. 137–145.

УДК 378.046.4: 004 (045)

ОЛЕКСАНДРА СОЛОГУБ,
методист

*(Україна, Хмельницький, Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти)*

OLEKSANDRA SOLOHUB,
methodist

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education)

orcid.org/0000-0003-4781-2973

**Проблеми формування цифрової компетентності працівників методичних служб
у системі післядипломної освіти**

**Problems of Forming the Digital Competence of the Staff of Methodological Services
in the System of In-Service Teacher Training Education**

У статті аналізується ступінь розробленості в наукових джерелах сутності та тлумачення поняття цифрової компетентності як однієї з ключових компетентностей сучасної людини; виокреслюються проблеми формування цифрової компетентності працівників методичних служб у системі післядипломної педагогічної освіти.

Розглянуто термінологію, що використовується в сучасній науковій літературі для визначення поняття цифрової компетентності, зокрема у Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей протягом усього життя. Також узагальнено матеріали Європейської комісії з питань науки і знань щодо рамок цифрової компетентності (DigComp); документи ЮНЕСКО, в яких доводиться необхідність інтеграції цифрової грамотності з іншими основними компетенціями у професійному та приватному житті для розвитку навичок 21 століття в учнів; матеріали Канадського центру цифрової та медіаграмотності MediaSmarts, який ілюструє цифрову грамотність як спектр взаємопов'язаних навичок, що охоплює медіаграмотність, технологічну, інформаційну, грамотність у спілкуванні та соціальну грамотність. Порушується проблема цифрового розриву між учнями та педагогічними працівниками, громадянами міської та сільської місцевості,